Sgrafitová výzdoba sídliska Píly

Prvé zo sídlisk, o ktoré sa povojnová Prievidza rozšírila, nesie názov Píly (nazýva sa aj „staré sídlisko“). Pomenovanie je odvodené od Englišovej píly, ktorá tu stála. Sídlisko bolo vybudované v päťdesiatych rokoch, čo možno vidieť aj pri jeho stvárnení a použití umeleckých prvkov štýlu socialistického realizmu. Architekti však boli veľmi citliví a na svoju dobu aj moderní. Sídlisko vznikalo na zelenej lúke, medzi riekami Handlovkou, Nitrou a cestou spájajúcou centrum Prievidze s Bojnicami.

Projekt bol vypracovaný na technickej univerzite v Brne pod vedením profesora Bohuslava Fuchsa. Sídlisko je charakteristické štruktúrou symetrického (zrkadlového) usporiadania ulíc s pravouhlo koncipovanými objektmi, s bohato zastúpenou zeleňou a uzavretými dvorovými časťami. Sídlisko tvoria jedno- až trojposchodové domy z pálenej tehly, členené rozmanitosťou okien, balkónov, lodžií, terás a škridlových striech. V dobe vzniku získala metropola hornej Nitry povesť jedného z najzelenších miest na Slovensku. Ústrednou budovou sídliska sa neskôr stal Hotel Magura, postavený v roku 1964. Súčasťou mnohých obytných domov na hlavných uliciach sú priestory pre občiansku vybavenosť: obchody, zdravotnícka starostlivosť a služby. V rovnakom duchu na sídlisku postavili dve základné a dve materské školy, kino a dom kultúry.

Sgrafitová výzdoba na fasáde sídliska Píly
Autor fotografie: Mgr. Zita Radosová

Architektonický celok, obytné domy s originálnymi fasádnymi sgrafitami a figurálnou výzdobou vytvorenou poprednými regionálnymi umelcami, ako Pavol Bley, Jozef Fedora, Imrich Vysočan, Ľudovít Štrompach, Miroslav Marček, Milan Laluha, Pavol Matejka, bol v roku 2011 prievidzským mestským zastupiteľstvom zaradený medzi nehnuteľné pamätihodnosti Prievidze. Vtedajší architekti sa snažili oživiť monotónnosť a šedivosť prvých povojnových sídlisk keramickými prefabrikátmi, ktoré navrhli brnianski architekti Chlup a Zounek špeciálne pre nové prievidzské sídlisko Píly. Tie pre finančnú náročnosť neskôr nahradila práve sgrafitová výzdoba. Jednotlivé nástenné diela sú vytvorené pôvodne renesančnou technikou sgrafito – výtvarných diel vyškrabaných do omietky, a to od veľkých figurálnych motívov (banícka dychovka, tanečnice v krojoch, hrajúce sa deti, živočíšne motívy) cez ornamentálnu výzdobu až po domové znamenia, ktoré obyvateľom i návštevám pomáhali pri orientácii. Častá je takisto folkloristická a selanková tematika, nechýbajú bojové a historické námety. Sgrafitová výzdoba prievidzského sídliska je v celoslovenských súvislostiach ojedinelá a má obrovskú výpovednú hodnotu.

Otázka: Uveďte umelcov, ktorí sú autormi sgrafitovej výzdoby na sídlisku Píly.

Spracovala: Mgr. Zita Radosová